

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 286
תמוז תשפ"א

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

במסלול זה נלמד בעז"ה גם את הדירוג של רמות הכשרות של מאות מקומות ברחבי הארץ, שבשביל זה נדרש לקבל מידע מעודכן על המציאות, וגם לדעת מה ההנהגה הראויה לעשות במצב כזה או אחר, וכיצד לענות בחכמה למי שאינו מתמצא בעירובין. דברים אלו הם נושא בפני עצמו, וניתן להצטרף אליו רק לאחר השתתפות במסגרת השיעורים הקבועה. בוגרי השיעורים מוזמנים להתקשר ולקבל את הקוד לשמיעת התשובות, ולהשתתפות בשיעורים שיימסרו בעז"ה במסגרת זו.

סיוור ללומדים בשיעורים בשכונת בית וגן

השבוע ערכנו סיוור לקבוצת האברכים שלומדים במסגרת השיעורים בירושלים בשכונת בית וגן. בסמוך למקום שנמסרים השיעורים אירע בשבוע האחרון שני שינויים בעירוב השכונתי, ויצאנו אל השטח לראות את הפתרונות שעשה האחראי לפני שבת. במקום אחד היתה צורת הפתח קבועה וחזקה במשך הרבה שנים, והיא משמשת גם את העירוב העירוני של הבד"ץ שמסתיים בסוף שכונת בית וגן. אבל בעירוב תמדי יש הפתעות, פתאום האחראי מגלה שבאותו מקום שהחוט היה קשור התחילו לבנות תכנית תמא 38, ושברו שלושה מטרים מהקיר, בדיוק במקום שבו עמד הלחי של העירוב. זה דבר מעניין מאוד, שקורה הרבה פעמים, שפוגעים דוקא בקטע שמשמש את העירוב.

האחראי היה צריך למצוא מיד פתרון חלופי, כדי לתקן את העירוב לפני שבת, ולא היתה לו אפשרות להתקין עמוד חדש. לכן הוא קשר את החוט של העירוב אל עמוד תאורה שהיה באמצע המדרכה שלפני הבנין הסמוך, העמיד לחי לפני העמוד (כי החוט קשור מהצד של עמוד התאורה), אך עדיין נשאר פירצה מעמוד התאורה שבאמצע המדרכה, אל קיר החצר שהוא המשך גבול העירוב. והנה לכאורה אפשר להתיר את הפירצה שהיא פחות מי"אמות, ע"י דין עומד מרובה על הפרוץ, שהרי רוב הרחוב גדור ע"י צורת הפתח. אבל המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) הביא שהאחרונים נחלקו שמה צורת הפתח צריכה להיות סמוכה למחיצה, ונקט להלכה שאין להתיר אלא בשעת הדחק, ואפילו ברווח של שלושה טפחים, להחמיר. ועוד יש להוסיף, כיון שהפירצה היא מדרכה שמשמשת למעבר, יש דין שבמבוי שאם הרבים עוברים בפירצה אינה ניתרת בעומד מרובה [גם כשאין רבים של ה"ח], וצריך לעשות בה צורת הפתח. וכתב המשנ"ב (סי' שס"ה ס"ק"י) בשם הבית מאיר שגם ברחובות שלנו נוהג דין זה. לפ"ז צריך לסגור את הפירצה שבמדרכה.

בדרך כלל במקרים אלו, עושים צורת הפתח קטנה מהעמוד עד קיר החצר, ולא עושים מחיצה, כדי לא לחסום את המדרכה. אבל במקרה זה האחראי עשה דבר אמיץ, והוא סגר את המדרכה ללא מעבר להולכי רגל. הוא חיבר משטח (רפסודה) סמוך לעמוד, אך עדיין נשאר רווח מהמשטח עד הקיר. ברווח הזה כבר אין את הבעיה של פירצה הסמוכה לצורת הפתח, כי המשטח כבר משמש מחיצה בסמוך לפתח, וא"כ מצד זה כבר אפשר להתיר מדין עומד מרובה, אך עדיין יש את הבעיה השנייה של פירצה שהרבים עוברים בה. לכן הוא הוסיף ברזלים וחוטים לאורך ולרוחב, כדי שלא יעברו שם. הוסיף האחראי ואמר שבקטע הזה [מהמשטח עד הקיר] הוא לא הקפיד שיהיה שיעור מחיצה, כי מספיק לעשות שהרבים לא יעברו שם, וממילא יהיה היתר של עומד מרובה, וכמ"ש השו"ע (סי' שס"ה ס"א) שאם יש גידודי [שארית כותל בגובה ג' או ד' טפחים] שלא נוח לעבור שם, אין פסול של בקיעת רבים.

רשת פלסטיק שמקיפה את שטח העבודות עם עמוד העירוב

לאחר מכן המשכנו אל המקום השני, שם היו עבודות בשיפוץ המדרכות, ועשו כעין גדר שהקיפה את אחד מהעמודים והלחים. דין זה שייך להלכה שאם עמוד אחד נמצא במקום מוקף מחיצות בפני עצמו, אינו כשר לצורת הפתח שנמצאת מחוץ למקום (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ג). אלא שהגדר במקרה זה היתה רשת מפלסטיק, שאפילו אם מותחים אותה חזק, היא עדיין מתננדת ברוח, וקי"ל שמחיצה שאינה עומדת ברוח, לא שמה מחיצה (שו"ע סי' שס"ב ס"א).

האם אפשר לדעת את כל עירובין בזמן קצר

שאלה שרבים שואלים אותנו, האם יש איזה ספר שמסכם את כל ההלכות, שנוכל פעם אחת לשבת ללמוד ולגמור, ובאמת מתוך רצון טוב, הם רוצים מיד לדעת לענות על כל השאלות, לדעת לבדוק עירובים, בקיצור כל התורה של עירובין על רגל אחת. האם עדיין לא יצא ספר כזה.

והתשובה היא שעדיין לא, וגם לצערינו זה לא נראה כל כך קרוב. מדוע? דבר ראשון בכל נושא בהלכה מי שרוצה לדעת לענות לשואלים, צריך לעשות שימוש תקופה לא קצרה, וגם אחר כך צריך לפעמים לבדוק את ההכרעה ולא לענות מיד. כי התורה שלנו ארוכה, ויש הרבה שאלות חדשות שאינן דומות למה שכתבו, וצריך ללמוד את הנושא זמן ארוך. לכן גם בעירובין, מלבד הלימוד בספרי הפוסקים, צריך לעשות שימוש, לשמוע את השאלות המתחדשות, ואין קיצור דרך, כי מי שלא יעשה כך, יכול ח"ו לענות תשובות לא נכונות, ולגרום מכשולות גדולים.

אלא שבשונה משאר הנושאים שכאשר עושים שימוש צריכים לבקש ממורי הוראה שיצרפו אותנו לשולחן בבית ההוראה, שיספרו לנו את השאלות, שנזדקק לגזור מזמנינו להגיע כל פעם למקום המיועד. בעירובין יש אפשרות יותר קלה. "מוקד העירוב" משתדל במאמצים רבים ובכמה צורות, להביא למבקשים אפשרות לשמוע את השאלות החדשות שהגיעו לקו בית ההוראה, לשמוע את התשובות, עם הרחבת הנושא ופירוט גם צורות שונות שיכולים להיות באותו נושא, ועם התשובות שהתקבלו מגדולי ההוראה בזמנינו. [וכמובן שזה אינו תחליף ללימוד דברי הפוסקים במקורותיהן, אלא כהמשך בעשיית השימוש להלכה למעשה].

אחת מהצורות היא "גליונות תיקוני עירובין", שבהם מובאים מידי שבוע, בין כל העידוכנים על הפעילות המתרחבת והחידושים שנעשו, שיש בהם דברי חיזוק והתרגנות ולימוד ואכמ"ל. יש גם כל פעם איזה דבר חדש, שאלה הלכתית או מקרה שצריך לפענח את הדין שלו, אם זה על חזרה מהמקלט אחרי האזעקה, או אשה שהפקידה חפץ אצל גוי ממי צריך לשכור, ישיבה על ספסל שחציו מחוץ לעירוב, ועוד דברים מעניינים.

בעקבות הפעילות הגדולה בס"ד בעירובים, ומספר השאלות הרבות שכל אחת כוללת הרבה דינים, הגענו למצב שאי אפשר להביא בגליון אפילו לא רבע מהשאלות שהגיעו באותו שבוע.

500 שיעורים בנושאים שונים ומגוונים!

לאור זאת נערכנו למסירת שיעורים מידי יום בס"ד, במערכת "קול הלשון", כפי שמופיע בשולי גליון זה, ובו מביאים שאלה שהתחדשה, ומבארים יותר את הבעיה והפתרון, הדינים והשיטות, במשך כמה דקות בודדות, כדי שיהיה קל לשמוע ולקלוט כל פעם נושא קצר.

בימים אלו הגענו בס"ד ליותר מ-500 שיעורים מוקלטים, שנמצאים במקום נגיש בשיחת טלפון, ובכל העמדות של "קול הלשון" על שם הרב משה אנגלרד שליט"א, ואפשר להעתיקם ולשמוע ולהחכים. לאור זאת הוספנו בימים אלו לערוך רשימת נושאים מפורטת, של כל השיעורים, על מנת לתת לכם אפשרות גם לבחור נושאים, או אם אתם זוכרים משהו מסוים ורוצים למצוא אותו שוב, תוכלו למצוא אותו בקלות ע"י רשימה זו. [ניתן לבחור שיעור במערכת, ע"י הקשת המספר המופיע ברשימה].

עוד דבר מיוחד שתוכלו לעשות עם שיעורים אלו, לשמוע בהתחלה רק את השאלה, לנסות לענות עליה לבד, ואחר כך לשמוע את המשך השיעור ולראות אם עמדתם על כל הפרטים ההלכתיים שיש בה, ובכך לרכוש את הנסיון בהוראה להלכה למעשה.

ניתן לקבל את הרשימה של 500 השיעורים

בשליחת מייל ל"מוקד העירוב" - a83320@gmail.com

כולל גם רשימה בקובץ וורד שאפשר לחפש בה

מסלול מיוחד "שימוש בהוראה" לבוגרי השיעורים

בימים אלו נפתחת קבוצת "שימוש בהוראה" לבוגרי השיעורים של "מוקד העירוב", לאחר שלמדו את הפרקטיקה ההלכתית בצורה מקיפה ויסודית, ויכולים להתקדם לשלב של המענה בהלכה. מסלול זה נערך באמצעות שמיעת השאלות מהקלטות ושימת לב ודגש לצורת התשובה הנוגעת לכל אחד.

לפני שאתה נוסע לשבת, שוכר מקום, הרם תרומה כעת למען העירוב, בטל' 05484-83320
או באמצעות מכשירי "קהילות" או "גדרים פלוס" - בקופת "מוקד העירוב", הגותנת סיוע, תמיכה, מידע לכולם!

מחיצות המתחם, כי שתי הדפנות שבצדדים עושות "סילוק מחיצות", שצריך לדון את המקום שביניהם בפני עצמו.

האם החלון נחשב פתח, ומהי המחיצה בחלון שבסלון

והנה בחלון שבסלון שבבית, לא אומרים שכשיפתחו אותו יהיה אסור לטלטל בבית, כיון שיש סורגים שמסלמים את המחיצה, וגם הקיר החיצוני יכול לשמש מחיצה מדין גוד אסיק, כמו בגג הבנין. אבל כאן שמדובר באהל על הקרקע, ואין לו סורגים, אין לו מחיצה כשרה, ואם יפתחו את החלון בשבת יפסל העירוב.

הנה זו הערה נכונה, שמראה על חשיבה רחבה ומעמיקה, אבל האמת היא שדין זה נזכר בחזו"א (סי' ע"ז סק"ה) לגבי חלון בקיר והחלון קטן וארוך, שיש מקרים שע"ז נפסל הקיר מלמשמש מחיצה. אלא שמבואר בחזו"א שם שאם מדובר בחלון שיש בחללו גובה י' טפחים [ורוחב ד'] כשיעור המינימלי של פתח, הרי הוא נחשב כצורת הפתח. ויש בזה חיזוק, ויש שהקשו ע"ז מדברי הטור בהלכות סוכה (סי' תר"ל סס"ה). ועכ"פ לפ"ז המסגרת של החלון תשמש צורת הפתח, ולא יפריע אם יפתחו את השמשות לצד.

עוד הוספנו לומר, שגם אם נאמר שהחלון אינו צורת הפתח, יש להתיר במקרה זה דין "פס ד' טפחים", שהרי יש בצד אחד כארבעים ס"מ של קיר מעץ, וזה מועיל להתיר בחצר. אמנם יש לציין שהפתרון של פס יכול להועיל רק בצד אחד של העירוב, כיפס מועיל רק בפתח אחד. ועוד יש לדון כאן האם הקיר כשר לשמש דין "פס", כי הקיר נמשך בחצי מטר התחתון על פני כל הפתח. ועיין בזה.

עמוד שהתגלה שוכב בבדיקה בתחילת השבוע

במסגרת בדיקת עירובים, ביקרנו באחד המושבים על פי בקשת הרב, ועברנו יחד עם הרב של הישוב ועם הבודק, לראות שהדברים נעשים כהלכה, ולענות לשאלות המתחדשות להם. כבר בתחילת הסיוור נדהמנו לראות את אחד מעמודי העירוב נוטה עד שכמעט שוכב

אחד מעמודי העירוב נמצא שוכב בבדיקת הישוב

על הקרקע. דבר כזה ודאי אינו כשר, וגם החוט לא היה עליו. הרב אמר שבטוח שזה אירע אחרי שבת, למרות שהגענו ביום ראשון, כי הבודק עבר שם ביום שישי. חיפשנו האם יש סיבה לכך שזה קרה פתאום, ומצאנו בסמוך שאריות של שריפה, שכנראה מכבי האש שהגיעו לכבות, דרסו את העמוד

ופסלו אותו. הצטערנו בצערם, שעכשיו הם צריכים לדאוג לתיקון נוסף של התקנת עמוד חדש, שבדרך כלל זה לא ביכלתו של האחראי לעשות לבד. והמשכנו בבדיקת העירוב.

צורת הפתח מעמוד גדר המחובר על קיר

בקטע מסוים בהיקף של הישוב סמכו על גדר ארוכה, והיה באמצע תעלת מים שיוצאת מהישוב, עם קירות נמוכים מבטון בכניסה לצינור, ובקטע הזה לא היתה גדר, כדי לא לעצור את זרימת המים. בשביל כשרות העירוב, מתח האחראי חוט מהעמוד של הגדר מימין לפירצה, עד לעמוד השמאלי, ונוצר צורת הפתח. הרב של הישוב הדריך את האחראי שצריך שהחוט יהיה על גבי העמוד, וכך הוא עשה.

אבל כשהגענו התעוררה שאלה הלכתית, כיון שהעמודים האחרונים של הגדר עומדים על קיר בטון בגובה כחצי מטר, אם כן העמודים לא מתחילים מהקרקע שלפניהם, [ואי אפשר לומר שהחלק התחתון של הקיר יחשב תחילת העמוד, מפני שצורתו, וא"כ העמוד נחשב מחיצה תלויה (כמ"ש בחזו"א סי' ע' סס"ק י"ח).

הערנו את תשומת ליבו של הרב, והאחראי אמר שיתקן אותם, ויוסיף עוד קרש לפני העמוד של הגדר, והקרש יהיה העמוד.

אמרנו לו שזה פתרון נכון, אך דרשנו שיהיה קרש גבוה שהחוט יהיה קשור על ראשו, ולא ע"י קרש נמוך שמחוץ לתחת החוט [הנקרא לחין]. כי בשוב קשה לפקח על הלחיים, אפילו

העמוד של הגדר גבוה ג"ש ופסול לציוח"פ

רק לראות שהם נמצאים תמיד ולא לקחו אותם, ק"ו שלא לראות אם הם מכוונית תחת החוט. משא"כ אם משתמשים בעמודים שהחוט קשור לראשם, ממילא אם רואים את החוט קיים, סימן שהעמודים קיימים ועומדים. לכן ההוראה לישובים שיעשו עמודים תקינים, ולא יסמכו על לחיים שיכולים לגרום להם מכשול. הלחיים הם דבר טוב ונצרך לעירובים שכונתיים, שבהם מפקחים מקרוב, ויש מעט צורות הפתח שיכולים לראות שלהחי לא זז ממקומו.

אמנם כידוע נחלקו האחרונים מה נקרא מתנדנדת, דעת המג"א והמשנ"ב (סי' שס"ג סק"כ, וגם בהלכות סוכה) שאפילו אם המחיצה נשארת לעמוד, רק נעה אנה ואנה, היא פסולה. משא"כ דעת החזו"א (סי' ע"ז סק"ו) שרק אם הרוח נחשבת מחיצה שאינה עומדת [מתקיימת] ברוח, ופסולה אף בזמן שאין רוח. לפ"ז לדעת המשנ"ב הרשת אינה מחיצה, ואינה פוסלת את העמוד של צורת הפתח שנמצא בתוכה. אבל לדעת החזו"א אם המחיצה נשארת בגובה י' טפחים גם בשעת הרוח הרי היא מחיצה.

עמוד העירוב מוקף ברשת מפלסטיק

אבל יש לציין שהרשתות האלו נמוכות ואין בהם גובה י' טפחים אפילו לשיעור רח"נ. אמנם אם יעמידו אותם גבוהים מהקרקע פחות מג' טפחים, יהיה סה"כ גובה י', ומ"מ בדרך כלל לא גבוהים את הרשתות ברמה כזו. וכן היה במקום הזה שלא היה ברשת גובה י', ולכן אין שום בעיה ברשת כזו, גם כאשר מקיפה את העמוד. [עוד היה מקום לדון מצד מחיצה שהיא עראי, האם אינה פוסלת גם כשמקיפה ממש את העמוד. אבל לא צריכים להגיע לזה].

פתיחת המחזור החדש להכשרת "בודקי עירובין" בבני ברק

תקיים בעז"ה ביום רביעי ו' תמוז

בבית הכנסת "צעירים" בשעה 8:00 בערב

להרשמה לכנס הפתיחה - 055-678-3323

התקנת עירובים לקבוצות ברחבי הארץ

במחלקת התקנת עירובים, עסקנו גם השבוע בהתקנת שני עירובים למתחמים של קבוצות שנסעו לשבות בישובים שמצב העירוב שלהם אינו טוב. אחד מהמקומות היה גן אירועים בנתניה סמוך לחוף הים, שנערכה בו שבת

עירוב שהותקן בנתניה בגן אירועים סמוך לחוף

לידידי כולל "אור המאיר". בשבת זו השתתפו אברכים בני תורה שגם בבני ברק אינם מטלטלים, אבל כשנמצאים בגן אירועים, שהרבה דברים מוגשים בשטח הפתוח, וחלקם באו עם תינוקות שצריכים להעביר אותם מהחדר לאולם שנמצא במבנה אחר, קשה מאוד, וכמעט אי אפשר להסתדר בלי לטלטל. הנהלת הכולל הזמינה

מראש את מוקד העירוב שיתקין שם עירוב סביב למבנים. מכיון שמדובר במקום שיש אירועים לציבור שאינו שומר תומ"צ, וגם באותו ערב שבת נערכה שם חתונה, היינו צריכים להגיע סמוך לשבת להרכיב את העירוב, כדי שלא יורידו אותו בהכנות לאירועים אחרים. הגענו למקום ביום שישי לאחר חצות, ובעבודה מאומצת ובאמצעות פתרונות יצירתיים, הצלחנו בס"ד להקים את העירוב עם קצת הסוואה. ואמרנו להם שיעקבו במשך השבת לראות שלא קילקלו אותו. ולאחר השבת שמענו שהכל עמד על מקומו, והמתארחים זכו בעירוב מהודר.

פתיחת החלון יכולה לפסול את העירוב

בהקמת העירוב במתחם אחר באחד הישובים, התעוררה שאלה מענינת שאינה מצויה, ולומדים ממנה איך צריך לחשוב על כל פרט. מדובר במתחם שאינו מוקף גדרות, ולכן היה צריך לסמוך על הקירות של המבנים, ולחבר צורת הפתח בקצה בין המבנים. אחד מהמבנים היה סוכה כעין אהל מעץ, שמשמש מקום ישיבה סגור משלש צדדים בלבד, ובצד הפונה לחוץ אל ההרים המשתקפים בנוף, שהוא שימש אותנו למחיצה, היה בו חלון גדול כעין החלונות בסלון, שמתחילים בגובה חצי

האם פתיחת החלון הגדול פוסלת את העירוב

מטר מהקרקע. כשבאנו לבדוק ראינו חלון סגור, ולא היה נראה שום בעיה. אבל אחד מהתלמידים של השיעורים שהצטרף לבדיקה כדי להתלמד, עורר שאלה טובה, מה יקרה אם יפתחו את החלון, הרי אז לא תהיה מחיצה, והעירוב יפסל. [במקרה זה לא יהיה ניתן לומר עומד מרובה על הפרוץ, כי החלון כאן מחולק לשלש שמשות, שכאשר הן פתוחות, רוב החלון פתוח, גם אחרי צירוף החלק הקטן של הקיר בצד החלון. וכן אי אפשר לדון עומד מרובה ע"י שאר